

Estetická norma

Estetická norma je pravidlo, ktoré reguluje a podnecuje estetické vzťahy, estetickú aktivitu a umeleckú tvorbu. Toto pravidlo, však nie je vždy priamo formulované, alebo je formulované len veľmi hmlisto. Je to sila, ktorá estetický postoj človeka k veciam usmerňuje, teda slúži ako vodítko pri estetickom posudzovaní. Je to predstava o tom, aké kvality by mal mať predmet, aby sme ho posudzovať ako esteticky hodnotný - je meradlom estetickej hodnoty umeleckých aj mimoumeleckých diel. Podobne ako mravné normy, majú estetické normy často charakter negatívny, resp. sú formulované ako zákazy. Estetická norma nie je súbor pravidiel či pevný kánon, a aj napriek tomu, že má povahu pravidla, ktoré by malo byť nepremenné, je dynamická, časovo premenlivá a nie je tak závažná ako napríklad norma právna či morálna. Estetické normy taktiež nemusia tvoriť vždy systém, často si protirečia a len zriedka sa uplatňujú vedome a cieľavedome. Akákoľvek norma sa mení, už len tým, že je stále znova aplikovaná a prispôsobuje sa úlohám, ktoré z praxe vychádzajú. Estetické normy sú neustále porušované, čím stále vznikajú nové normy. Najnápadnejšie premeny estetických noriem sa dejú v oblasti umenia. Umelci v procese hľadania nového výrazu svojou tvorbou zámerne odchyľujú od štandardných schém a modelov krásy, určených estetickými normami. Týmto porušovaním sú diela ozvláštnené, dostáva sa im väčšieho ocenenia a hodnoty, a umelec sa tým zároveň podieľa na tvorbe nových noriem. Estetické normy môže mať individuum pre rôzne oblasti života, napr. pre obliekanie, pre nábytok, pre prírodu, pre umelecké diela a podobne. Estetická norma sa často uplatňuje aj v etikete.

Estetické normy slúžia ako určenie štandardného modelu krásy, od ktorého sa umelci svojou tvorbou zámerne odchyľujú. Zrod jednotlivých umeleckých období výrazne ovplyvňoval aj premenu platných estetických noriem. V 20. storočí, sa s nástupom moderného umenia situácia zmenila. Umelci začali úplne vedome uvažovať o štýle, experimentovať a uvádzať do života nové smery. Hlavnú pozornosť v rámci svojej tvorby museli venovať snahe o originalitu a nie zručnosť, ktorú obdivujeme u majstrov minulosti. Radikálna a častá zmena umeleckých koncepcií oslabil vplyv moderného umenia na vývoj estetických noriem. Pravdepodobne najväčšiu ranu uštedril estetike v 60. rokoch Marcel Duchamp, keď začal do múzeí inštalovať náhodne, inštinktívne vybrané predmety, ktoré len podpísal. Konceptuálnym umením zmenil pohľad na estetiku 20. storočia, rezignoval na krásu v umení, prestal vytvárať dielo na základe talentu a zručnosti. Rozvinul názor, že umelec môže reflektovať svet aj inými kritériami ako je krásu, resp. že dobré umenie nemusí byť krásne, čím estetike kritérium krásy vzal a spustila sa pravdepodobne do dnes nevyriešená debata o tom, čo vôbec je umenie. Túto otázku si v dnešnej dobe, kedy dôležitejší ako umelecké dielo je aspekt jeho prezentácie a o hodnote umeleckých diel nerozhodujú estetické kritéria ale inštitúcie, kladieme častejšie, ako kedykoľvek predtým. To čo sa nám má alebo nemá páčiť, nie je určené očakávaním subjektu, ktorý sa riadi nejakými estetickými normami či ideálmi, ale médiami. Formujú sa trendy, estetický súd je otupený a ľudia sa stali imúnnymi voči umeniu, pretože šok postupne odznel a všetko experimentálne je prijateľné. Tieto experimenty sa posúvajú do extrému, čím nie len prekračujú estetické normy a tradície, ale ich úplne eliminujú a s nimi často aj zásady morálne. Prerástli v kontroverziu a v galériách sa začali objavovať napr. porno či mŕtvolky, čo úplne popiera existenciu nejakej estetickej normy. Príkladom je najbohatší žijúci britký "umelec" Damien Hirst, v ktorého tvorbe je centrálnym námetom smrť. Preslávil sa rozkladajúcou sa kravskou hlavou vo vitríne, ktorú požierajú muchy a červy, výstavami, pri ktorých zomrelo 9.000 motýľov, lebku vykladanou diamantmi s ľudskými zubami či sériou skutočných zvierat (často rozpitvaných) naložených vo formaldehyde. Jeho prvý známy výtvor *Fyzická nemožnosť smrti v myšli niekoho živého* bol žralok tigramovaný vo formaldehyde, ktorého dal za 6.000 libier uloviť. Napriek tomu, že sa Hirst podieľal na tvorbe svojich prvých prác, vždy potreboval asistentov a neskôr sa na praktickej realizácii svojich diel prestal podieľať. Zo stoviek svojich známych obrazov s farebnými bodkami namaloval len 5, ostatné vytvárali jeho asistenti. Hirst prevzal ideu ready-madeu Marcela Duchampa a konceptuálneho umenia, spopularizoval ju a prehlasoval, že skutočným umeleckým aktom je koncept, nie jeho praktická realizácia a teda ako pôvodca myšlienky je on umelcom, pre svoje nápady je géniom, nie pre svoje zručnosti. Do celej tejto krehkej a falošnej propagandy však nezapadá fakt, že bol mnoho krát pravdepodobne oprávnené obvinený z plagiátorstva, či jeho nedávna chabá snaha maľovať zátišia, ktorá potvrdzuje jeho obdiv k starým majstrom a jeho túžbu maľovať ako oni, čím úplne protirečí pôvodným zámerom jeho tvorby, ktoré ho preslávili.

Estetická norma

Použitá literatúra:

MISTRÍK, Erich. *Estetický slovník*. Bratislava: IRIS, 2007. 250 s. ISBN 978-80-89256-08-2

MUKAŘOVSKÝ, Jan. *Studie*. Edited by Miroslav Červenka - Milan Jankovič. Vyd. 1. Brno: Host, 2001. 598 s. ISBN 80-7294-000-7

PTÁČKOVÁ, Brigita a Karel STRIBAL. *Estetika na dlani*. Vyd. 1. Olomouc: Rubico, 2002. 150 s. ISBN 80-85839-78-2

GOMBRICH, Ernst Hans. *Příběh umění*. Translated by Miroslava Tůmová. Vyd. v češtině 2. Praha: Argo, 2001. 683 s. ISBN 80-7203-143-0

Umenie. Translated by Juraj Žáry. Vyd. 2. Bratislava: Ikar, 2014. 612 s. ISBN 978-80-551-4088-9

Lucia Heiserová 438243